

Կ. Պօլսոյ համար Տարեկան հանգ
դերձ Օրաբերքով 180 ղշ
Վեցամսեայ ,, ,, 100 ,,
Գաւառաց համար Տարեկան հանգ
դերձ Օրաբերքով 200 ,,
Վեցամսեայ ,, ,, 100 ,,
Մեծ քիւրճ ,, ,, 2 ղշ
Օրաբերք ,, ,, 20 փր.

Մանուգմանց տողը մեկ անգամի համար
3 ղշ երկու անգամի համար 2 ղշ
Դուրս գացած լրագրաց համար ծախս
քը Խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կամ որ
եւ իցէ գրութիւն Խմբագիր-Տնօրէն
նին պիտի ուղղուի . եւ համար ծախս
քըն ալ գրկողին վրայ է:

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հարթութեան ներքին քաղաքական
նախնական վերաբերեալ լուրերն են Սի-
րիայի գործերուն մասին եւրոպական
տեղութեանց կողմանէ եղած միջամտե-
լուծեան զորոյնքն ու անոնց ստու-
գութիւնն չգտնելով Սիւս կողմանէ Սի-
րիայէն առնուած լուրերը միշտ հակա-
ստան են . քանի մը թիւթակցութեանց
նայելով՝ կողմն գրեթէ բոլորովին խա-
ղաղութեան, բայց ուրիշ թիւթակցութիւն-
ներ ալ ասոր հակառակը կը պնդեն .
Սիւսու ամենայնիւ սա ստորոգէ որ ա-
յլըստամբութիւնը լրացնող ամենէն ան-
մատոյց կ'անհրաժեշտ կողմերն ա-
յլատարանած է, ուր երկայն ատեն բնու-
թեան խտուածեանցն ու անօթութեան
գիտնալը խիստ տարախուսել կը թը-
ուի:

Իսկ Եւրոպական քաղաքականու-
թեան վերաբերեալ ամենէն կարեւոր
լուրն է՝ Վարսովէի կայսեր նախագա-
հութեամբ յանձնաժողովի մը կազմու-
թիւնը, որ Վաղդից զինուորական դը-
րութիւնը պիտի քննէ և աւելի զօրա-
ւոր եղանակի մը պիտի վերածէ: Սիւս
եղանակն է՝ կարելի եղածին չափ քիչ
ծախքով բազմաթիւ զօրք պատրաստ
ուելնալ պատերազմի: Սեր ընթեր-
ցողաց արդէն ծանօթ է բրազիլական
տեղութիւնը, որ թէ և խաղաղութեան
ատեն մեծ բանակ մը չպահէր, բայց ա-
մեն քաղաքացիները զինուորութեան
ենթարկելով, պատերազմի ժամանակ
զինուորական մեծ զօրութիւն մը պատ-
րաստ կուտենայ: Սեր չի կրնար պատերազ-
մին մէջ այս գրութեան անհամեմատ
առաւելութիւնները տեսնուելով, և և-
րոպական տեղութեանց խորին ուշադ-
րութիւնը գրաւեց, որք ոչ միայն իրենց
զենքերն ալ և զինուորական գրու-
թիւններն ալ նորէն քննելու հարկադ-
րեցան: Բայց որովհետեւ բրազիլական
գրութիւնը Վաղդից ազգային ուժայն
համաձայնեցնելու գծուարին է, նայելով
թէ կայսրն առանց զինուորական ծախքն
աւելցնելու ի՞նչ միջոց պիտի գտնէ գաղ-
ղական բանակին թիւը միլիոն մը պա-
տերազմապէս հասցնելու: Բրազիլիա
արդէն իր գրութիւնը նոր ստացած եր-
կիրներուն մէջ ալ մտցնելով, երեք յօ-
րարանակ ևս աւելցուց, որովք բրազ-
իլական զօրաց թիւը մէկ միլիոնի կը
հասնի:

Չինուորական գրութեանց նորո-
գութեան հետ զինուոր նորոգութիւնն
ալ մտաւորաւ չէ: Եւրոպական իշա-
քաններն ամեն տեղ անհրաժեշտ փոր-
ձերու առաւելոյ եղած են: Վաղդիս
արդէն իր զօրաց մեծ մասը Շարթի
աստիճանաւոր հրացաններով զինեց, որք
բրազիլականէն աւելի զօրաւոր կը հա-
մարուին: Սիւսայն բրազիլական հրա-
ցանն հնարուն ալ ուրիշ նոր հրացան
մը չնման է երկրաւորներէն աւելի կա-
տարելագործեալ: Սիւսայն ամեն կող-

մանէ սպանման գործիները կատարեալ-
գործելու մրցանք մ'իյնած է տեղու-
թեանց մէջ, որ ժամանակիս քաղաքա-
կըրթութեան մեծ պատիւ չընկեր:

Սիւս միջոցիս Բրազիլիոյ քաղաքա-
կանութիւնը զանազան մեկնութեանց
առաւելոյ եղած է: Ոմանք Վաղդից
և Վաղդից կողմը յարած կը համարին
Բրազիլիա, իսկ ոմանք ալ Ռուսիոյ:
Փարիզի կարեւոր թերթերն մէկն ալ՝
Բրէս լրագիրը, կը ծանուցանէ թէ Բը-
րազիլիոյ և Ռուսիոյ դաշնակցութիւնը
կատարեալ եղելով թիւն մ'է: Բրէսի
խօսքն նայելով, այս երկու հիւսիսային
տեղութիւնները՝ որք միշտ կ'արաւ-
գաշնակեց եղած են, հիմա ալ գործ-
եալ ուխտ ըրած են որ միմեանց նպա-
տակներուն ձեռնառու ըլլան: Ռուսիա
պիտի օգնէ երկր Բրազիլիոյ որ բոլոր
Գերմանիա իրեն հետ միացնէ, և Բը-
րազիլիա ալ Ռուսիոյ օժանդակ պիտի
ըլլայ երկր Եւրոպայի նկատմամբ ունեցած
փառասիրական նպատակներն ի գլուխ
հանելու: Սիւս լուրն եթէ ստորոգէ ըլլա-
յն հոգն է կարեւորութիւն մ'ունենալն
յայտնի է, բայց մեզ կը թուի որ այս
լուրը՝ եթէ այնպիսի դաշնակցութիւն
մը կայ՝ յերևան բերելու, կամ եթէ չի
կայ՝ Պերլինի և Բեռլինի պաշ-
տօնական լրագրաց միջոցաւ սուտ հա-
նելու համար եղած փորձ մ'է:

Սիւս ենթադրութիւնն աւելի հա-
ւանական կը լընայ երբ նկատենք որ Ռու-
սիա Եւրոպիոյ հետ այս միջոցիս խիստ
ցուրտ կերպով կը վարուի: Վաղդիս
ներք կը ծանուցանէ թէ Եւրոպիա
Վաղդիցի և հերթը գոհ ընելու քաղա-
քականութիւն մը բռնած է բայց Վաղ-
դից բնակիչները բոլորն ալ և հիւսիսայն
երկու միլիոնուկէսէն աւելի Բրազիլի-
ն կը գտնուին, որք լեզուով կրօնով ու
ազգութեամբ ուսուցող հետ սերտ յա-
րաբերութիւն ունին, և միշտ անոր
հետ միանալու կը փափոքեն: Վաղդից
և հերթն իրենց բուն հայրենեաց մէջ
Ռուսիոյ ըրածներուն կերպով մը վե-
րէժն տեսնելու համար՝ իրենք ալ իրենց
հայրենակից Բրազիլիները լեհացը-
նելու կը ջանան, որով ոչ միայն այս
վերջինները գեղոհ կ'ընեն, այլ և Ռու-
սիոյ ալ առիթ կ'ընեն որ իր ազ-
գակիցներն արտաւերտ պատմանք
Վաղդիցի վրայ գէշ աչքով նայի և սահ-
մանադրականները զօրք լեցնեն: Եւրոպ-
իա միջոց ընթացքն առիթ կ'առնայ Բը-
րէս լրագիրն, որ Եւրոպիոյ կուսակից
է, վերջինից լուրը հրատարակելու,
որպէս զի պաշտօնական կերպով պա-
տաստան մը հրատարակուելով բան մը
հասկըցուի, կամ թէ արդեօք ստուգիւ-
ն Ռուս-Բրազիլիական դաշնակցութիւն
մը կայ, որ անցելոյն նկատմամբ շատ
ալ անհամեմատ չի թուիր, ասիկա ալ
ապագայն պիտի յայտնէ:

Ինչպէս որ արդէն ծանուցած ենք,
քանի որ գրեալ 7 ի պայմանագրով կը
մերձենայ՝ ուր գաղկական վերջին զին-
ւորն ալ Հռոմէն պիտի ելնէ, պատա-
կան արքաները մեծ իրաւանցումի մէջ

կ'իյնայ: Ս. Պապը Վաղդիսներու ժո-
ղովն մէջ երկու տառնարանութիւն
ըրաւ: Եւրոպացի մէջ կողմաց իտալա-
կան կառավարութեան կողմանէ եկե-
ղեցւոյ կրած «հարձանաց» և եկեղե-
ցական կալուածոց դրաման և քաղա-
քային ամենատեղեան օրինաց վրայ,
զորս կը գաղաղաբար և առ ոչինչ կը
համարի: Ս. Պապն իր օրհնութիւնը
կուսայ Խաղից: Բայց միանգամայն իր
գաւառները ձեռքէն երթալուն և Հը-
ռոմ Խաղից մայրաքաղաք ընելու «յե-
ղափոխական» գաղափարն դէմ կը բո-
ղքէ, աշխարհական իշխանութիւնն իր
հոգեւոր անկախութեան անհրաժեշտ կը
համարի, և «Ս. Եթովպիոյ իրաւունքը
պաշտպանելու համար մահուան իսկ
պատրաստ եմ» և իմ առաքելական պաշ-
տօնս կատարելու համար՝ եթէ հարկ
ըլլայ՝ ուրիշ երկիր մը պիտի ապաստա-
նիմ» կ'ըսէ: Իսկ երկրորդն մէջ Ռու-
սիոյ կառավարութեան դէմ կը բողոքէ
որ 1848ի կրօնական դաշնագրութիւնը
բռնաբարելով՝ Վաղդից արքեպիս-
կոսոսը կը չարաչար, կաթողիկ եպիս-
կոսոսները իրենց օրինաւոր իրաւասու-
թեան կը զրկէ, և հաստատի կրօնա-
կան ուխտերը կը վերջնէ, և եկեղե-
ցական կալուածներն յարքուստ կը զը-
րաւէ, միով բանիւ կաթողիկոսութիւնը
Ռուսիոյ մէջ բնաջնջ ընելու կաշխա-
տի, կ'ըսէ:

Սիւս ամենայն ջառջ և հեծու-
թեանց մէջ՝ կըսուի թէ Բ. յոսի կար-
գինայ Փարիզէն Ս. Պապին միտնա-
րական լուր մը տարեր է: Վարսովէն
կայսրը սեպտ. 15ի դաշնագրութիւնը
կատարելու համար իր զօրքերը Հըռ-
ոմէ պիտի հանէ, բայց իր գործելու ա-
զատութիւնը պահած է և կը խոստա-
նայ երկր որ եթէ Ս. Պապին աշխար-
հական իշխանութիւնը յարձակում մը
կրէ, և կամ խաղաղիները Հըռոմ վը-
րայ վազեն, կամ հոռոպեցիները ներ-
քին յաղաղատութիւն մը հանեն, Վաղ-
դիս գործեալ Ս. Պապը պիտի պաշտ-
պանէ: Բայց եթէ չենք սխալիր, Եւ-
րոպէն կայսեր նպատակը Պապն Խա-
ղից հետ հաշտեցնելն էր: Հըռոմայ ար-
քանիքն այս իրաւաստութեան միջոց-
ները մերժելով, չընար դիպուկ թէ
Վաղդիս ի՞նչպէս պիտի պաշտպանու-
թիւն տայ Ս. Պապին, և Խաղից օ-
րինաւոր բաղձանաց դէմ կանգնի, ու-
րուն գաշնակցութեան այնչափ պէտք
ունին իրեթապէս:

Վաղդից մէջ Պ. Պապը իր ծա-
ւաթստութիւնները կը շարունակէ:
Սիւս անգամ իրաւաստի աղաւառաց
հրաւիրանք Տուպիկ երթեալ, Պ.
Պապը երկայն տառնարանութիւն մ'ը-
րաւ Իրանասի կիճակին վրայ, ուր
քանի մը դուռ առաջ գործուած բըռ-
նութեանց հեղքը տակաւին իրանա-
ցւոյ ազգապատկեան և անընդհատ
տեղահեծութեան առիթ կուտայ: Պ.
Պապը կ'ըսէ թէ համայն Իրանասի
երկիրը քանի մը հարուստ կալուածա-
տէրաց անցած ըլլալով՝ ժողովուրդը

հոգե զուրկ մնացած է. ուստի պէտք
է որ յիշեալ հոգերը կորս կորս ծախ-
ւին: Վաղից զատ անգղիական եկեղե-
ցւոյն Իրանասի մէջ վայելած ապօրի-
նաւոր եկամուտը վերնայ, և տեղու-
թեան կողմանէ պաշտպանութիւն և
ռոմիկ չտանալ, զոր կաթողիկ հարկա-
տուները կը վճարեն, և այլն: Բայց այս
տարրացեալ անիրաւութեանց բարձման
համար, Պ. Պապը խորհրդարանին
վերանորոգումն և ժողովրդական իրա-
ւանց համեմատ կաղմութիւնը կը պա-
հանջէ:

Վերիկայի լուրերը Ռոմսն նա-
խագահին և ազգային ժողովոյ մէջ ծա-
ղած վեճին վրայ կը կայանան, որ Սի-
սայեալ՝ Եւրոպացի մէջ մեծ շփոթու-
թիւն կը պատճառէ: Պիտաւիցիայի
լրագիրներէն մէկը կարեւոր լուր մը առ-
ւաւ, որ մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ:
«Եւրոպացի Սիսայեալ»՝ Եւրոպաց
ընդհանուր օրինապահին հարցուցելու
թէ արդեօք ներկայ ազգային ժողովն
ընէ օրինաւոր ժողով են, թէ նախա-
գահը կրնայ օրինաւորապէս անոնց հը-
նազանդիլ, թէ իրաւունք չունի՝ պա-
նոնք լուծելով նոր ընտրութեանց դի-
մելու, և այլն: Վերիկա պարագայէս դիկ-
տատորութիւնը ձեռք առնուլ էր, ուս-
տի հասարակաց կարծիքն առաւել ևս
զայտնաւ սիսաւ նախագահին դէմ, որ
փութաց ի պաշտօնէ յայտարարութիւն
ընելու թէ ինքն այնպիսի հարցում մ'ը-
րած չէ ընդհանուր օրինապահին: Սա-
կայն կերեկի որ Եւրոպայի ժողովն այս
յայտարարութեամբ գոհ չպիտի ըլլայ,
և իսկ առաջինի նկատին մէջ Պ. Ռոմ-
սն ամբաստանութեան ներքեւ ձեռքով
նոր նախագահի մ'ընտրութեան ձեռք
պիտի զարնէ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս յոյն լրագիրներէն
մէկը կը ծանուցանէր թէ եւրոպական
տեղութիւնները միջամտութիւն ըրած
են Սիւսի գործին կազմագրութեանը
համար, բայց այս լուրը չստուգուե-
ցաւ: Իսկ Սիսայեալ՝ Եւրոպացի մի-
ջամտութեան վրայ պարտած զօրոյնքն
ալ չափազանցութիւն են: Սիւս զօրոյ-
ններուն վրայ հեռեւեալ հատուածը կը
կարգանք Լեվոնթ-Հէրլոյ մէջ:

«Վերիկայի լրագիրները կերկայի-
նելուն վրայ մեծ համակրութիւն կը
յայտնեն, և ի նպաստ անոնց ընդհա-
նուր եռանդ մը ծաւալելու վրայ կե-
րեկ Սիսայեալ՝ Եւրոպացի մի-
ջամտութեան չէ որ հասարակաց այս վը-
գայումը փոխադրի նաեւ ազգային ժո-
ղովն մէջ ալ, որ առաջինի դիկտա-
րէր ամենայն առաջին երկուշաբթի օրը
պիտի գումարին և կրնայ ըլլալ որ յիշեալ
ժողովը Սիսայեալ՝ Եւրոպացի Սիւս-
տի հիւստիստային պաշտօնական գրերուն
հրատարակութիւնը ինքիւն: Սիւս զը-
ւածներն անշուշտ անթերի և փաւե-
րական տեղեկութիւններ կը պարունա-
կեն Սիւսի մէջ եղած մրցանքին վրայ:

սուլթան, անաչառ ճշմարտասիրութիւն և անվնաս քաջութիւն, որք արդարեւ իր չունեցած լուսով արդար լուսաւորելու եղող շարժանի մը գրչին ներքեւ խնամ քաղցրահնչեւ ռաւերն են։ Բայց իրօք Մանգուլներն այս գեղեցիկ աւաքներու թեանց անուները միայն լաւ է, զորս պարզամիտ ներքեւ խորեւել համար միայն կը յեղձեցան անդադար մինչդեռ անոնք իրեն համար ուրիշ նշանակութիւն չունին։ Բայց եթէ անոնք խելքին փառնու բերնին եկած գրեւ, հոգ չէ թէ վերջն իր ազդեցութիւնը խայտառակ և ըստաները ետ առնելու հարկադրի։

1. Բնակեց երկու տարի առաջագլխաւորեցելու եղնելով, «Բալախա» թը Միւհիմմէ անունով տեղափոխ մը հրատարակեց՝ ի ամեն տեսակ ամբողջը երկրութեամբ, որք ոչ թէ բարեկարգիչ հանձնարոյ՝ այլ խանգարեալ երեւակայութեան մը ծնունդ էին։

Ժամանակին Արմանիան ժողովն այն տեղափոխութեան մէջ եկեղեցւոյ հաւատարեաց և մանաւանդ պատիւ խորհրդին դէմ մտաւ կարծիքներ դնելով՝ հրապարակաւ հերքելէ առաջ հեղինակն ստիպեց որ յետ կոչէ զանոնք։ Մանգուլներն հեղինակն ալ ստորագրեալ յետադրեալ մը տուաւ, որուն մէջ կը խոստովանէր թէ ինքը պատկի խորհրդին հաւատարման ընդդէմ չէր եղել։

Հաւատարմի ազդի բարեկարգիչ մը որ իր ձեռնարկած նիւթին ետ թիւնը չգրեց, ազատարմոս հեղինակ մը՝ որ իր թրքաւոր լիւրեւ նուազութիւնը յանձն կառնուաւ ազգը լուսաւորելու ելնող խմբակ մը՝ որ ոչ իր կրօնին տալիքը գիտէ, ոչ իր լիզուն, ոչ ազգային պատմութեան տեղեկութիւն ունի, ոչ ալ ազգին տրամադրութիւնը հասկնալու կարողութիւն։

2. Բնակեց տարի Արման և Բալախա արքայական պալատներուն վրայ այն ատօման ծանր ամբաստանութիւնները ըրած էր, որոց նայելով յիշեալ երկու արքայական պալատները չէ թէ առաջնորդ՝ այլ ժամակոչ անգամ ըլլալու անարժան անձինք էին։ Զատ չանցաւ մէկը՝ չենք գիտեր ինչ հրաշքով քառութիւն դատաւ Մանգուլներն էջերուն մէջ միւսն ալ անցեալները գովութեամբ կը յիշուէր իրեն ազգասէր և ընտիր եկեղեցական մը։ Երբ, կամ այն եպիսկոպոսները բարի և գովելի անձինք են, կամ ոչ։ Բայ Մանգուլներն երկուքն ալ են՝ կամ չեն։ Եւ ինչպիսիք սէլըր նայ թող լուծէ ի պատիւ անաչառ ճշմարտասիրութեան Մանգուլներն։

3. Բնակեց տարի վարդապետի մը վրայ ստոյգ դանդաղանք կըրթան Մանգուլներն իր խմբակներն, և իր անաչառ ճշմարտասիրութեան կ'ապաստուի որ հըրոտարակէ՝ զուր անկեղծութիւն, վասն զի վարդապետը Մանգուլներն լաւ բեկամութիւնը վատարկած և անոր անաչառ ճշմարտասիրութեան առջեւ շեւորհ գտած էր։

4. Բնակեց հինգշաբթի առաւել թերթին մէջ հարցման ձևով կը ծառայանէր թէ Ս. Պատրիարքը Բալախայի Արքեպիսկոպոսին հայ ազգաւորաց լաշուեցելու համար զրկած 100 լիւրան իր հաշուին վար դրեր է։ Զեւակեալ օրը՝ առջի առաւել անաչառ ճշմարտութիւնը ետ առնելով կը ծանուցանէր թէ Ս. Պատրիարքը ոչ միայն իր հաշուին վար դրած չէ այն 100 լիւրան, այլ ընդհանուրին՝ անոր մէկ մասը Փրկչին հիւանդանոցին տրուելու անգամ չհաճելով՝ կամեցեր է որ արեւմտեան կարօտեցող լաշուելի։

Ինչ հասկցանք այս երկու հակասական լուրերէն, եթէ ոչ առջի օրը Ս. Պատրիարքն իր զուր բամբասելով հաւատարկութեան մէջ զայն թակուելու սերմանել, և հետեւեալ օրը թրքաւոր լիւրէ, Երբարեւ անաչառ ճշմարտասիրի

և անվնաս քաջութիւն արժանաւայել դործ։

5. Բնակեց քանի մը տարի առաջ, այսինքն առաջին շաբթիի դեռ չգիտած, որ է Միւհիմմէ գոռաշած ժամանակ, Պատրիարքարարի մէջ հրատարակաւ։ արդարեւ մը կերտաւ ամբողջ մը, ապա մը՝ որուն վրայ մեք ալ շատեւրուն հետ յաւելցանք և զայրացանք։ և մինչդեռ անհամբերութեամբ կ'սպասէինք որ Միւհիմմէ հրատարակաւ հաւատարմութիւն պահանջէ կամ զանէ լիւրեքէ, սրչափ մեծ եղաւ դարմանքներն երբ խնայանք որ մեր անվնաս խորհրդը դեռ հինգ վարդական չանցած՝ զոցիւր զինքն այնպէս մահաւ չափ անարգող տեսութեան ձեռքը վատութեամբ համբուրեր է, կարծես թէ իրեն եղած վաւաւոր շնորհի մը փոխարէն իր երախտագէտ գոհութիւնը յայտնելու մտքը։ Իրանով՝ քաջութիւն, որ ամեն հոգեւոր մարդու դործ չէ։

Եւս քանի մը զիտաւոր օրինակներէն՝ զորս շատերուն մէջէն կը յիշենք՝ յայտնի չէ՝ տեսնուել թէ մեր մեծ մեծ ջարդող զիւրացուներ, անվնաս եղաւ տախտը, անաչառ ճշմարտասէրն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ՝ փողոցի ճարտասան, սրճանոցի արամարմ, կապելիներն առաւաճարան մը, փով բանիւ ազգէտ շարժալի մը՝ որ շարժալիութիւնն ու անարգութիւնը դրամագրուելու լըրուութիւնը գործիք և վատութիւնը նկատուելի ըրած է իրեն, և որուն եթէ քանի մը հարկու պարզամիտ ժողովուրդ կը խորհէր, ազգին ողջամիտ, ուսեալ և ընտիր մարդ կեղծ դրամէ աւել յարգ և արժէք չտար։

Եւսպիսի բարձրագոյն խոյտառաւ կուլթանը և վատութեանց մէջ թաւալող մը ո՛րչափ անամօթ ըլլալու է որ ժողովի ստանդարտ և վատ կոչելու զՄանաւ և զինքն յայտնի մինչև ցղուելու ծածկող կեղծութիւնները արձակել՝ քանի մը անժխտելի ճշմարտութիւններ հրատարակած ըլլալու համար, ճշմարտութիւններ՝ որք իր ստույգութիւնն ու վատութիւնը նշանակող և իր զուր ջանքն ու ժողովութեան ինքզինքն ազատելու համար այնպիսի արդի մը մէջ կը գլորի, յորմէ քնաւ ազատելիք չունի։

Եւսուհետեւ Մանգուլներն իր զաղիք դրից խորէն ո՛րչափ կուղէ թող պառայ, ո՛րչափ կուղէ՝ թշնամանք ու հայհոյանք արձակէ, չեն կրնար մեղ հասնի։ Մասին՝ Երբին ողջամիտ, ընտիր և ճշմարտասէր լուսաւորեալ մասին համակրութեամբ քաջաբերեալ, և նոյն համակրութեան օր քան զոր առաւել արժանանալու անկեղծ բաղձնաօր զօրացեալ՝ կարծամարհէ իր ոտքին ներքեւ սողացող անարգ գեղեցիկները՝ որ չալութեամբ զինքը խայթելու կաշխատին, և կը հրաւիրէ Մանգուլներն որ Մասին վրայ յարձակած ժամանակ Լաշինթէնի հետեւեալ օձին ու խորտոցին առակը միայն բերէ։

Ժամագործին մօտ դրացի օձ մը կար, Ուսկից որ ինքն մարդուն վախնալ կուգար, Որ մը խանութ կը մանէ բան գողալու։ Բայց հոն ուրիշ բան չըլլալով ուտելու։

* Թողունք մանր մօշորները, ինչպէս են Վառնացի Թաղէոս վարդապետին վրայ այնչափ անարգանք տեղադրելու ետեւ օձիքը ձեռքէն ազատելու եւ քանի մը լիւր տուգանք չտալու համար երթալ ձեռքը պաշտելու ներքեւ տառնալը։ Պատրիարքարարին կողմանէ բացուած դատին առաջին տունը համար միջնորդներ ձգելու եւ ներքեւ ինքզինքն ու ստանալը, եւ այլն եւ այլն։ Միւթ Պատրիարքարարը անկէք երեք տարի առաջ Մասինի դէմ ալ թաքրիթով բողոք ըրած չէր Բ. Դրանիւրայ Մասինի անարգող կեցու, վասն զի վատա՛ էր իր իրաւանց վրայ, վասն զի սոսա չէր իր հրատարակած իրողութիւնը, եւ իր ձեռքը վաւերական ապացոյցներ ունէր, զորս պէտք եղած տեղը ներկայացնելով դատը վատաբեցաւ։

Պողոսաւ խարտոյ մը խածնելու կը սկսի։ Գարձաւ ասի առանց բռնաւ մէկ կըրքի՝ «Ողորմելի, բաւ, միտքդ ի՞նչ ես դրեր։ Գիտես, քեզմէ չաւ ուժովն ես դարձի։ Խենդակ օձիկ, խելքդ սիրեմ։ Դու տարի մը չորսն մէկն ալ մարմնէս Դեռ չկրճած՝ քու ակաւներդ կը կտորես։ Ժամանակէն, գիտես, միայն կը վախեմ»։

ՄԵՏԵՆԵԳՐԻԿԱՆ

Պ. Կեղոյի խորհրդածութիւնը ի վերայ արդի քրիստոնէութեան. — Հատոր Բ.

ԵՐԿՐՈՐԴ ՅՈՒՌԱՄԾ

(Շարունակութիւն և վերջ տես թիւ 767)

Մինչդեռ Նարեկէն եկեղեցին կը վերականգնէր Գաղղոյ մէջ, նոյն տարին (1802) անուանի գրական հանձար մ'ալ, Պ. Տը Շալօսկիան, իր Ոգի քրիստոնէութեան անուան նշանաւոր գործը կը հրատարակէր, որ իր քանի մը թերութեանց հակառակ քրիստոնէութեան աւանդութիւնները վերանորոգեց, և մեծ տպաւորութիւն ունեցաւ։ Բնակեց ետեւ Պ. Պօնաւ և Տը Մէսթրը կոմսը քրիստոնէութեան դըրօշ պաշտպանելու ձեռք դարկին։ Բայց իրենց նպատակին առաւել գաղղիական յեղափոխութիւնը թշնամանել ըլլաւ։ Ընդ քան թէ կրօնը պաշտպանել, իրենց գրականները միայն իրենց կուսակիցներուն քով յարգ ստացան։ Բանք երկու մեծ սխալներ ալ գործեցին, կըսէ Պ. Կիլո, նախ՝ կրօնքն ու քաղաքականութիւնն առաւել ևս անձկաբար իրարու կապելու օգուցին։ Երկրորդ անիշխանութեան դարմանը բացարձակ իշխանութեան մէջ նկատեցին։ Երկուքն ալ թիւր կարծիքներ ուր իրենց պաշտպանած դատին առաւել փաստաւոր քան թէ օգուտ, վասն զի աւել լի Մետաքը կը մտածէին քան թէ Եւտուոյ, կը յարէ դարձեալ Պ. Կիլո։

Բայց ահա կարգը հուրայ Լամբնէի, որ միւս նոյն շաւղին մէջ մտնելով՝ օւրիշ տեղ մ'երաւ։ Լամբնէ ալ հաւատքն ու մարդկային ընկերութիւնն իշխանութեան սկզբունքին վրայ կը հիմնէր, բայց իշխանութեան ալ օրինաւոր սահման մը դնելու կը ջանար ընդհանուրին հաւանութեան մէջ։ Երբ որ ընդհանուր քան մը կրօնքն, բոլէ է որ անիկա ամենքին համար օրէնք մը կըլլայ։ Երկրորդաբար Լամբնէ, թէ և անհաւատութեան դէմ կը մարտաւեր, բայց ինք ալ բանաւոր սկզբունքով չէր շարժեր։ Ինչպէ՞ համար ընդհանուրին կարծիքն անհատական կարծեաց վրայ նախադասել, ինչպէ՞ համար ճշմարտութիւնը միայն ընդհանրութեան տալ, ինչպէ՞ համար անհատականութիւնն ընդհանրութեան զոհել։ Ո՛րքաւ թէ ընդհանուրը միշտ անօրաւ է, և թէ անհատ մը չկըր նոր շատ անգամ ճշմարտութիւնն իր կողմն ունենայ։

Լամբնէի առաջադրութեան մէջ ազատամտութիւն չէր պակսեր, քան զի ընդհանուրին կարծեաց նախադասութիւնը ժողովրդական իրաւանց վրայ հաստատեալ քաղաքական իշխանութեան հիմն եղող ընդհանուր քրէարկութեան նախադասութիւնն է։ Բայց այս սկզբունքն ալ թէ և յարաբերական կերպով ճշմարիտ։ Բացարձակ կերպով ճշմարիտ չկրնար ըլլալ։ Սակայն հաւանական եկեղեցին իր ընդհանուրը մեծելու պատճառաւ, Լամբնէ թէ և ընդհանուրին ընդհանուր եկեղեցին ու աշխարհական իշխանութեան տպաւոր եղողներուն դէմ էր, ինք ալ ապստամբեցաւ և իր հօր տաղանդին զայրայթովը յղուած գրիչը դարձուց աշխարհիս հոգեւոր ու մարմնաւոր բռնաւորաց դէմ, և անոնց երեսն մարդկութեան կրած թշուառութիւնները նկարագրեց։ Եւս այն ատեն գրեց «Հաւատարմութիւնը իսոթեւ իր հոգիէ մ'երա՛ծ ճարտասան բացաւ»։

Գանչութիւններ են։ Բայց ինչ որ ալ ըլլան իր պակասութիւնները, Լամբնէ գարուս ամենէն նշանաւոր հանձարներէն մէկն է, զուր մէկ կողմէն՝ ինչպէս արդէն ըմբռնմանը կ'ընեն մարդկութեան մարմնաւոր և հոգեւոր բռնաւորներուն մեծամեծ հարուածներն առաւ, սակայն միւս կողմէն ալ մարդկութեան բարոյական ամենափոքր շահերուն անարգ զանցառութեան դէմ իր հօր ձայնովը որոտաց։ Իրեն «Պատ. ի վերայ անտարբերութեան ի կրօն» քննադատութիւնը ժամանակիս տարրացած չարեաց մէկը անստակապէս կշարմեց. ուստի Պ. Կիլո ալ Լամբնէ Ժիլոս գարուս քրիստոնէական վերակենդանութեան առաջին կարգի անդամներէն մէկը համարի։

Պ. Կիլո քրիստոնէական վերակենդանութեան պատմութիւնն յառաջ տանելով Գաղղոյ մէջ ճիշդ իմենք լուս վերահաստատուել և ընծայարաններ, դպրոցներ, մատուռներ և այլն կանգնեցին կը գովէրայ Պ. Կիլո ճիշդ իմենք լուս վրայ, ուր իր պաշտոնէութեան թեմա մասին ալ ինչպէ՞ ճիշդ իմենք լուս պաշտպան կենեալով, որով իր ազատամտական համարաւ վասնիք մէջ ձգեց։ Զէ թէ Պ. Կիլո ճիշդ իմենք լուս կուսակցի է, ոչ, այլ անոնց վրայ եղած կարծիքները չափազանցութիւն կը համարի։ Ճիշդ իմենք լուս ընկերութիւնը՝ հռոմէական եկեղեցին բողոքականութեան դէմ պաշտպանելու նպատակաւ կազմուած լեզէն մ'էր, որ հիմա իր կարեւորութիւնն ու ոյժը կորուսած է։ Բայց այս պաշտպանութեան համար պատերազմող լեզէն անցեալ երկու կամ երեք դարերուն մէջ այնչափ քաղաքական մեքենայութիւններ յարած, այնչափ աշխարհային իշխանութիւն իրեն ձեռքը խաղալի և գործիք ըրած, այնչափ բռնաւորութիւնը փոխարինուած և ազատութեան դէմ դաւ նիւթած է, որ ներկայ սերունդներուն ալ իրեն վրայ կատարեալ իրաւունք տուած է, մասնաւոր երբ մտածուի որ ճիշդ իմենք լուս այսօր նոյն դրութեան և սկզբանց վրայ են ուր էին իրենց ընկերութեան հիմնուած օրը, և միայն ժամանակներն ու մարդիկ փոխուելով իրենց ազդեցութիւնն ալ կորսուել է։

Մօմթէսքիէօ կարծիք մը կը յայտնէ ճիշդ իմենք լուս վրայ, որ կրնայ մեր ըսածները հաստատել և ժամանակաւ անոնց ունեցած զօրութեան վրայ դաւադար մը տալ։ «Թէ որ ճիշդ իմենք լուս, կըսէ, Լուսներն ու Վալվինէն «առաջ եկած ըլլային՝ աշխարհիս տէ»։ «ըլ պիտի ըլլային»։ «Իս ճիշդ իմենք լուս»։ «նրէն կը վախնամ»։ Եւ ինչպէ՞ ինչպէ՞ մը «դէմ թշնամանք ըրած ըլլամ, անի»։ «կա զիս կը մոռնայ, ես ալ զայն ու»։ «ընչ դաւառ մը կամ ուրիշ տեղու»։ «թեան մ'երկիրն անցնելով անոր ձեռ»։ «քէն կապարմ»։ Բայց եթէ ճիշդ իմենք լուս, «նրուն Հռոմի մէջ թշնամանք մ'ը»։ «նեմ, Փարիզի մէջ ալ գիմացու կը»։ «նեն, և ուր որ երթամ զիս կը շրջա»։ «պատեն»։ Իրենց անընդհատ իրարու հետ ըրած թղթակցութիւնը թըր»։ «նամութիւնն ամեն տեղեր ալ կըր»։ «նայ տարածել»։

Բայց ճիշդ իմենք լուս այս չափազանց զօրութիւնը, յորմէ Մօմթէսքիէօ իսկ կը խոստովանէր թէ կը վախնայ, իրենց կործանման ալ պատճառ եղաւ։ Բնակեց գարուն կըրաւ միւս կաթիլի պետութիւններն անգամ ճիշդ իմենք լուս իրենց երկիրներէն դուրս քշեցին, և Վլեմնտոս Ժ. Գ. Պապն ալ 1773ին անոնց ընկերութիւնը լուծեց, զորս 1814ին Պիոս Ի. դարձեալ հաստատեց։ Ճիշդ իմենք լուս ազդեցութեան մէկ մեծ գաղանիքն ալ հաստատեց դաստիարակութիւնն իրենց ձեռքն առնելին եղաւ, բայց այս միջոցը հետզհետէ վերնալով, իրենց դուր

Ճիշդ ընկերք մարդիկ դժուարաւ կը
գտնեն հիմա : Գաղղիոյ մեծ յեղափո-
խութենէն ետեւ դաստիարակութիւնն
իր կրթական կապերէն բոլորովին ա-
զատեցաւ : Կոյնեղաւ նաեւ միւս ազ-
գերուն մէջ ալ, ուր յառաջդիմութեան
ողբն ամենէն աւելի մուտ գտած էր :
Բայց ճիշդ ընկերքն ալ իրենց ազդեցու-
թենէն դիւրաւ չհրաժարեցան և ամեն
տեղ իրենց հին զօրութիւնը դարձեալ
ձեռք ձգելու մեծ ճիւղ թափեցին : Եւ
պէս Պալատականի վերադարձին ժամա-
նակ Գաղղիոյ մէջ դարձեալ արքունեաց
խորհրդական և կառավարիչ ըլլալու
թեկն ածեցին, որով ոչ միայն իրենց,
այլ և դժբաղդ Վարդու յիշատակն
փորձանք բացին, որ թէ և 1828ին ճիւղ-
վիթներուն հաստատութիւնները գոցե-
լու հրաման տուաւ, բայց այսու ամէ-
նայնիս չկրցաւ մտաւորաւ յեղափոխու-
թիւնն արգիլել, որ երկու տարի ետեւ
զինքն ու իր գահը պիտի քէր տանէր :
Ըստ իրոյ և Սպանիոյ մէջ ալ նոյն ազ-
դեցութեան պտուղները կը տեսնուին
այսօր : Ըր երկայն տանն ճիւղվիթներուն
գիրը նետուելով հպատակ ազգերը
ճիւղեց, ուստի և իրաւամբ Վիեննայի
քաղաքագետական ասեանը մտաւոր ճիւղ-
վիթներուն հիւրընկալութիւնը կը մեր-
ժէր, և Պոնտֆիւրիք բողոքականութե-
ան դիմել կ'սպառնային եթէ ճիւղ-
վիթներն իրենց հայրենիքն ոտք կոխեն
իսկ երկրորդը Սպանիա : Բայց Գաղ-
ղիոյ ազդեցութեան երեսէն անվերջա-
նալ յեղափոխութեան մ'ասպարէզ ե-
ղած է որ Իդալգիլա թագուհւոյն դա-
հըն անկախուն վեճակի մը մէջ կը գնէ :
Վերջայեանք ուրեմն, պատմու-
թեան դատարիւք տալով ճիւղվիթնե-
րուն վայր ճիւղվիթներն ուր որ գացեր
են իրենց տիրապետելու փառասիրու-
թեան և բարոյական սխալ սկզբունք-
ներով, որոց կեղծիքը խայտառակել
Բաքալայ նման հանձարի մը կիշար,
միշտ գալթակողութեան և խռովու-
թեանց պատճառ եղած են : Պ. Սիլի-
ալ, թէպէտ մեղմարար կը դառնէ զի-
րենք, և աղատ հողիներու քով քրիս-
տոնական վերակենդանութիւնն ար-
ծարձելու ծառայող կը համարի զա-
նոնք, ի վերջոյ կը խոտովանի որ ի-
րենց տիրապետելու շատ հողիներու քով
ալ փանդի մէջ ձգած են այն վերա-
կենդանութիւնը :

Ա. Ռ. Ե. Ի. Տ. Ր. Ա. Կ. Ա. Ն.			
ԴՐԱՄԱՅ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ			
ԿՈՍՏԱՆՊՈԼԻՍ	Հինգրէ	Ուրբաթ	
Յ ՆՈՅՏԵՐԵՐ	Ղուրուշ	Ղուրուշ	
Օսմանեան իրաւ Մէճ . .	404	404	
Քաւանդոյ արժաթ . . .			
Էսհաւը ուսումի . . .	35.35	35.35	
ԿՈՍՏԱՆՊՈԼԻՍ Յ ՆՈՅՏԵՐԵՐ			
Ա. Ր. Մ. Տ. Ի. Բ.			
Յորեն թաղան կարծր	34-36		
» Խմայիլ »	30-32		
» Բուժ. Պալլըք »	27-33		
» Վառնա »	27-31		
» Վարայիլ կալուղ »	30-33		
» Կալաք »	30-33		
» Պալկաղ »	29-32		
Նշխարացորեն կալաք	45-46		
Գարի »	-44		
Մ. Ե. Տ. Ա. Բ. Ս.			
Պալկաղ կարծ թէժէ	570-580		
» Երկան »	560-580		
Շաքի հօխան ֆրանք			
» Պարսկաս »	50-54		

տալու ժամն եկած կարծեցին : Բայց
իրենց հրատարակած օրագրին մէջ ար-
տայայտած սկզբունքին ոչ միայն չը-
ռոմայ հաճելի չեղան այլ և մերժուե-
ցան, ուստի երեքը ի միասին լամբնե-
լ աքորտէր և Պ. Տը Մօնթալանպէր
Հոռոմ գացին, որպէս զի հոն իրենք
զերենք արդարացին և իրենց սկզբ-
բունքներն ու կարծիքները թերեւս ըն-
դունել տան : Սակայն Գրիգոր Ժ. Օ.
Պատին ընդ հանրական կոնգրէսով իրենց
ամեն յոյսերն ի դերե հանեց, և ստի-
պեցան հնազանդելով եւ գառնար լա-
մբնե միայն այս հնազանդութիւնն յե-
տոյ ի բայ թողաւ, բայց իր եռանդուն
յարձակումներն անմիջական արգասիք
չունեցան : Իսկ Տ. լաքորտէր և Պ.
Տը Մօնթալանպէր աւելի հանդար-
տութեամբ իրենց պաշտօնը կատարե-
ցին, և մէկը Նօթիք Տափի բեմին վե-
րոյ միւսն ալ ազգային խորհրդարան
ներուն մէջ իրենց ձայնը հնչեցուցին ի
պաշտպանութիւն քրիստոնէական ճշ-
տութեանց : Երկուքն ալ հասարակու-
թեան քով մեծ ընդունակութիւն դը-
տան, փան զի երկուքն ալ կրօնքն յա-
նուն ազատութեան կը պաշտպանէին :
Ըստք են ահա Ժ. Օ. դարու մէջ
քրիստոնէութեան առաջին կարգի ա-
նդակները, Էթիպիան, լամբ-
նե, լաքորտէր, Մօնթալանպէր, ու
լոյց տալով համակրութիւնը մեծ քա-
ղաքը տուաւ նաեւ այլոց, որք Գաղ-
ղիոյ մէջ կրօնական մեծ շարժումն մը
գործիքն եղան : Պ. Սիլիո մանրամաս-
նարար կը նկարագրէ այս շարժումն և
անոր հեղինակները : Քրիստոնէութեան
նրն ամեն ժամանակ նշանաւոր եղած է
իր բարեգործական հաստատութիւնե-
րով, և Գաղղիոյ մէջ ալ ներկայ կէս
դարու մէջ նոյն երկրորդն ի յայտ կու-
գայ, ինչպէս Պ. Սիլիո վեճակագրական
հաշիւներով ցոյց կուտայ :
Կորոնէն Պ. Սիլիո գահակալութե-
նէն ի վեր կրօնական միջանքը ետքի
տարիներն նոր կերպարանք մ'առաւ :
Ինչպէս Պ. Սիլիո կը նշանակէ՝ քրիս-
տոնէութեան այժմեան քննադատներն
արդարաւորապէս թերեւս և յարգանք կը
խօսին մինչդեռ Ժ. Օ. դարուն մէջ ար-
համարանք և հեղեղութեամբ կը յար-
ձակէին անոր վրայ : Նոյնպէս ալ ցոյց
կուտայ որ ներկայ պարագային մէջ Պա-
պին աշխարհական իշխանութեան վրայ
եղած յարձակումներն աւելի մեղմա-
բար կը լինեն, մինչդեռ Կորոնէն Ս.
խոտովանալ և կամահաճ կերպով կը
վարուէր անոր հետ : Ինչէն յառաջ
կուգայ մէկ կողմէն յարձակման մեղմա-
նայն ու միւս կողմէն պաշտպանութեան
աւելի զօրանալը, փան զի Ժ. Օ. դա-
րուն մէջ ամենուն իրաւունքն յարգե-
լու սկզբունքն աւելի յառաջ գնացած

է, փան զի իշխանութիւնն ու ազա-
տութիւնը կրօնական ինչպէս նաեւ քա-
ղաքային կարգին մէջ իրարու դէմ դու-
գակշիւ զօրութիւններ ունին և փան զի
կրօնական իշխանութեան դէմ կանգնելու դժպէս
դերն ի բայ կը թողու :
Մեր այս ըստը հաստատուելու հա-
մար արժան կը համարինք հոս յառաջ
բերել Օրլէանի եպիսկոպոս Գեր-
Տիւբանլուի հետեւեալ գեղեցիկ յայ-
տարարութիւնը :
« Եղատ օրենսդրութիւնները, լիւր-
« ճի ազատութիւնը, քաղաքական և
« քաղաքային ազատութիւնը, անհա-
« տական ազատութիւնը, քննական
« ազատութիւնը, դատարարական
« ազատութիւնը, կարծեաց ազատու-
« տութիւնը, օրինաց առջև ամենեքին
« հաւաստութիւնը, հասարակաց ար-
« քայ և հարկից հաւասար բաշխումը,
« մեք ալ ասոնց ամենքն անկեղծու-
« եամբ կընդունինք, մեք ալ զանոնք հա-
« սարակային վիճաբանութեանց լուսոյն
« առջև կը կուենք : Մեք ալ կընդու-
« նինք և կը դաւանինք 1789ի սկզբուն-
« քն ու ազատութիւնները և այլն(1) :
« Քրիստոնէական ներկայ վեճակին
« նկարագրութեան մէջ էր կրօնը դան-
« ըլաւ նաեւ 1864 դեկտ. 8ի ընդհանրա-
« կան կոնգրէս, որ ամիսը երկու տարի
« յառաջ այնչափ արժեք հանեց Եւրո-
« պայի և մանաւանդ Գաղղիոյ մէջ, ուր
« կառավարութիւնն եկեղեցեաց մէջ ա-
« նոր ընթերցումն արգիլեց : Պ. Սիլիո
« չվարանիր հոռոմ աժմ ունի կողմնէ
« յիշեալ ընդհանրական հրատարակու-
« թիւնը մեծ սխալ մը համարելու, և անոր
« վրայ անկողմնակալ քննադատութիւն
« մ'ընելով ցոյց կուտայ որ այսուհետեւ
« կաթոլիկութեան վրդու թիւնն անցե-
« լոյն մէջ չէ այլ ապագային, և իրատ
« կուտայ կաթոլիկներուն որպէս զի իրենց

եկեղեցեայն հաստատուն կազմութիւնը
պահելով՝ ժամանակիս ազատութիւնն
նեղն ալ անկեղծութեամբ ընդունին :
« Քրիստոնէութեան ապագային գերա-
« գոյն շահն այս ընթացքը բանեւոր կը
« յորդորէ զերենք :
« Պ. Սիլիո այսպէս հռոմէական ե-
« կեղեցեայ նկատմամբ քրիստոնէութեան
« վերակենդանութիւնը նկարագրելէ ետեւ,
« բողոքականութեան նկատմամբ ալ կը
« նկարագրէ, և երեքի բողոքական հեղե-
« նակներէն բազմութիւն հաստատուն յա-
« առջ կը բերէ ի պաշտպանութիւն ք-
« րիստոնէութեան : Բայց մեր նպատա-
« կը պատմական և քննադատական նը-
« կատմամբ միայն խօսիլ ըլլալով, զլքին
« Լատուածարանական կողմները զանց
« կընենք, և կուգանք Պ. Սիլիոյ հետ
« արդի փիլիսոփայութեան զանազան ճիւղ-
« զերնի քննն առնելու, որոս երկրորդ յօդ-
« ւածի մը կը թողուք :
« Պ. Վ. ՊԱՆՈՒՅՍՏԻԱՆ :

ՆԱԿԱՆՈՒՅՍՏԻԱՆԻՐ
Հայրագի բարեկիրթ երիտասարդ
մը՝ զիշերները ուղղութիւն թէ՛ տուել մը
նալով, թէ՛ այցելութեամբ և թէ՛ ա-
ռաւանները կանուխ՝ Հայերէնի, Գաղ-
ղերէնի, Մարդիկերէնի և Սլոնիտու-
մարի դաստիարակութիւն ընել ուղղով,
իւր աշխատարարութեամբ և փորձա-
նութեամբ կը յուսայ թէ ըստ ամենայ-
նի գոհ պիտի ընէ իրեն զինանքը :
Պէտք ունեցող Մէրձմար շնորհ
ձանրուն վրայ Մարդարեան Յարու-
թիւնն աղայն Նոր դրատունէն կրնայ
տեղեկութիւն տանալ :
Գաղմագրութի Մայր Եկեղեցեայ
վարժարանին համար Պատմութեան և
Բառերական աշխարհագրութեան դա-
սաւոր մը խնդրելով, պատրաստու-
թիւն ունեցող յիշեալ թաղի թաղա-
կան խորհրդ ներկայանալու կը հրաւիր-
ուի :

ԹՈՒՂԹ ԵՒ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏՈՒՆԵՐ
ԶԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴՈՒՆ ԿԻՑ ԹԻՒ 12 ԵՒ 14 ՄԹԵՐԱՆՈՅՆԵՐԸ
ԱՍԵՆԱԹԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ ՄԵՍ ԵՒ ՄԱՆՈՒ ԱՍՏԱՍՏՈՒՆԵՐ
3. ԱՐՇԱԿ ԵՒ ԸՆԿ.
Պատիւ ունին արդոյ հասարակութեան ծանուցանելու, որ ամեն տեսակ
թուղթեր և գրութեան պիտոյքներ, ինչպէս տետրակներ, կաղամարներ, ընդ-
օրինակութեան մամուլներ, զրիչ, մեղան, կնքամոմ, կանոն, գրաւաղ, և այլն
և այլն Եւրոպայի գործարանաց հետ ուղղակի յարաբերութեանց շնորհիւ կա-
րող են սոյնոյ ամեն թղթաւաճառներէն աւելի աժան գներով ծախելու թէ
անուրիկով և թէ հատով ուղղութեամբ : Հասարակութեան զիւրութեանը հա-
մար վերջին գիններ օրինակներուն վրայ նշանակուած են, սնտուկով կամ շատ
առնողներուն համար օրինաւոր գեղը ըլլալու պայմանաւ : Կառուաններէն թուղթ
և այլն ուղղութեանը կրնան զիւրութեամբ տանալ, և այնպիսեայ օրինակներն ալ
կը զրկուին, ծախքը իրենց վրայ ըլլալով : Նամակները պէտք է վճարուած ըլլան :

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ			ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ		
Բաժնայի Պալլըքէսէր	Հօխայ	Ղուրուշ	Խահվէ Թիւ և Գալի 400 հօխ	Հօխայ	Ղուրուշ
» Կէլիլ »	»	43	Շաք . Գլուխ 6-40 Խ. Կնդ. »	»	900-1000
» Ուսանա »	»	43-20	» Փոշի »	»	»
» Ռուստոման »	»	44	» Հոլ . Գլուխ »	»	»
Բուրդ Էնկիւրի լուսողութեամբ »	»	45-20	» Փոշի »	»	»
» չլուսածութեամբ »	»	7	Գաղղ . Գլուխ »	»	»
» Պանալըմա չլուսող »	»	7	» Փոշի »	»	»
Ճէլիլ Էնկիւրի »	»	14-20	Անաղ (ղալայ) »	»	»
» Թոխա »	»	12-20	Պղպեղ (պիպէն) »	Հօխայ	»
» Չորուժ »	»	09	Լեղակ (չիլի) Պէշիլալ »	»	»
Մաղը սեւ »	»	16	» Մաւրաս »	»	»
» Ճերմակ »	»	0	Անուշաղը (Նոշաւոր) »	»	»
Թիֆթիլ Էնկիւրի »	»	46	Պղպաղ (Չէլիլ) մնտուկ »	»	»
Վիֆիֆիլ Պալլըքէսէր »	»	260	Կապար (Գաւրշու) »	»	»
Քիթիլ Էնկիւրի լուսողութեամբ »	»	00-23	Թիթիլ (Թէնէլ) զոյգ մնտ. »	»	»
Սալէպ Տաճկաստանի »	»	16	Ձինք տալտակ թիւ 7-12 Հիւ »	»	»
Մեղրամոմ գեղին Տրապի »	»	24-20	Երկաթ Անդ . ձողաճեւ Էնդ »	»	»
» Անաուր »	»	24	» Տալտակ 1-14 »	»	»
Սոսամալ Ռուշիլի »	»	0	» Բեւեղութե »	»	»
Կոստանի հոնա Ռուժ . Բիլէ »	»	»	» Բոլորակ »	»	»
» Պանալըմա »	»	»	» Բուսիլ »	»	»
Ձէթ Ալիլ »	Հօխայ	8	Բարֆիճա Վարիլ 39 Հիւ »	»	»
» Կիլի »	»	8	Խաւթիլ Էնկ . զոյգ մնտ. »	»	»
Աճառ (Սապոն) Գանալ »	»	7-20	» Պէշիլ »	»	»
» Միսիլ »	»	7	» Թիթիլ »	»	»
Բրինձ Էնկիւրի Ռէշիլ »	»	4-10	Մըաւալէթ Վիլենա հօխան »	»	»
» Տիւնալ »	»	»	» Թիլէստ և Գաղղ. »	»	»

Մասիս լրագրոյ բաժանորդութեան տե-
ղերն են՝ Կ. Պոլս 26 հիլի խանը վերի յար-
կը Թ. 7, Մասիսի խմբագրատունը :
Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգա-
բարձուաց սեփեակները :
ԻԶՄԻՐ . Յարութիւն աղա Տեւեհան .
ՆԻԿՈՒՄԻՐԻԱՆ . Ռաիպիլ աղա Բանդուկ-
եան .
ԱՍԱԲԱԶԱՐ . Պ. Յալիք Սալահորեան .
ԹԵՐԵՐՏԱՐ . Յարութիւն աղա Շու-
լանեան .
ԱՍԻՐԻԱՆՈՒՄ . Մանուհի Սու-
քիսա աղա Գալուստեան :
ՏՈՒՄԵՐՏԱՐ . Պ. Խալապուր Էլմասեան .
ԿԱՐԻՆ . Կարապետ պատուելի Զա-
բարեան .
ՀԱՆԷՊ . Նիկողայոս աղա Տիք Մար-
գարեան .
ԵՐԶՐԱՍ . Բնեքցասիլիպ Թանգարեան .
ՎԱՆ . Դիլիք աղա Բաճանեան .
Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ու-
ղղերն այս տեղերն մեկուն հետ կրնան
ըրրակցիլ :
Խալապուր-Տիւրք
Կ. Ս. ԻՆՈՒԹԻՅԱՆ